

פְּרֵשֶׁת פְּקוּדֵי

שֵׁעַר הַצְּמָצוּם

כלל ופרט

הצבת פרשת 'ויקהל' בצד פרשת 'פקודי' תגלה תבנית של 'כלל ופרט'. פרשת **ויקהל** פותחת בכינוס של כל עם ישראל אל מקום אחד, שם מצווה משה רבנו על עיקרי העבודה בבניין משכן אוהל מועד וכליו. לעומתה, פרשת **פקודי** פותחת בחשבונות מפורטים של כמויות הכסף, הזהב והנחושת, אשר נצרכו למלאכת העבודה. ברוב רובם של המצוות נוהגת התורה להקדים את הכלל לפרט, כלומר לפתוח בראייה כוללת, ורק לאחר מכן לגשת אל הפרטים הקטנים. לפעמים חוזרת התורה ומסיימת בכלל, ואז התבנית הנוצרת היא: **כלל ופרט וכלל**. סדר זה נראה הגיוני, כיוון שחשוב להקדים את מטרת המצווה ויעדיה, כדי שנקלוט את רוח התורה.

אך ישנו גם צד שני.

כולנו מכירים את התופעה הבאה: כאשר פותחים הרצאה בסיפור מעשה, הסיפור מרתק את השומעים, ונוצרת הקשבה מיידית ואף הזדהות עם הנאמר. קל יותר להתחבר אל סיפור מן החיים – שהוא למעשה אירוע נקודתי – מאשר לכללים

יבשים, הנראים רחוקים מאתנו. אמנם כן, התורה שבעל פה, הכוללת שישה סדרי משנה ופירושיהם, בוחרת לנקוט בגישה של 'מן הפרט אל הכלל'. נדגים זאת במצוות קריאת שמע.

התורה שבכתב פותחת את המצווה בהצבת היעד הכולל, שהוא ייחוד ה':

”שִׁמְעוּ יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד.” (דברים ו, ד)

מתוך הכלל המרכזי הזה, עוברת התורה לפירוט מצבים שונים והפוכים זה מזה, שאותם עלינו לאַחֵד:

”...וְשִׁנַּנְתֶּם לְבַבְיָהּ וְדַבַּרְתֶּם בָּם...”

1. בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ - וּבִלְכֹתְךָ בְּדֶרֶךְ (בבית ובדרך).
2. וּבְשִׁכְבְּךָ - וּבְקוּמְךָ (בערב ובבוקר).
3. וְקִשְׁרְתֶם לְאוֹת עַל יָדְךָ - וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ (במעשה ובמחשבה).
4. וְכִתְבֹתֶם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ - וּבְשַׁעְרֶיךָ. (בכניסה וביציאה).

התורה שבעל פה, מאידך גיסא, מציגה את הדברים בסדר הפוך. המשנה במסכת ברכות פותחת בציון לוח זמנים מפורט לקריאת שמע בערב ובבוקר:

משנה א – ”מאימתי קורין את שמע בערבית? - משעה שהכהנים נכנסים לאכול בתרומתן...” (“בְּשִׁכְבְּךָ”).

משנה ב – ”מאימתי קורין את שמע בשחרית? - משיכיר בין תכלת ללבן...” (“וּבְקוּמְךָ”).
כיצד מסיימת מסכת ברכות?

”חייב אדם לברך על הרעה כשם שהוא מברך על הטובה, שנאמר: וְאָהַבְתָּ אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ...” (פרק ט, משנה ה')

כלומר, ה' אחד, והוא האחראי הבלעדי גם על הטובה וגם על הרעה. אמור מעתה, מסכת ברכות פותחת במה שהתורה סיימה, ומסיימת במה שהתורה פתחה.

מכאן נראה, כי הגישה המועדפת על התורה שבכתב היא ללכת מן הכלל אל הפרט, בעוד שהתורה שבעל פה מעדיפה את הגישה של הליכה מן הפרט אל הכלל. שוני זה נובע גם מן ההבדל בין האופי המיוחד של התורה שבכתב לזו שבעל פה.

מטרת התורה שבכתב היא ללמד את דרך ה'. דרך המבוססת על עקרונות של אמת, צדק ומשפט, חסד ורחמים. משום כך היא פותחת בכללים, ורק אחר כך עוברת אל הפרטים.

לעומת זאת, מטרת התורה שבעל פה היא ללמד הלכה למעשה בשטח, ולהניח יסודות שיסייעו במציאת פתרונות בהתמודדות מול מצבים שונים העלולים להתעורר. משום כך הולכת התורה שבעל פה מן הפרט אל הכלל.

הדרך המובחרת היא זו המשלבת את התורה שבכתב עם התורה שבעל פה, בדומה לשיטה של 'כלל ופרט וכלל'; כלומר, להתחיל בתורה שבכתב, לעבור לתורה שבעל פה ולחזור שוב אל התורה שבכתב.

■ התמונה המהופכת

נקודת המפגש בין התורה שבכתב לבין התורה שבעל פה, דהיינו הנקודה שבה מתהפכת התמונה מ'כלל ופרט' ל'פרט וכלל' מעניינת ביותר.

אנו נגלה, כי כל מעבר מעולם רוחני לעולם חומרי, מתאפיין בהיפוך התמונה. התורה עצמה מגדירה את מעבר היקום מבריאה רוחנית אל עשייה גשמית, דרך היפוך התמונה:

"אֱלֹהֵי תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבְרָאָם, בְּיוֹם עֲשׂוֹת ה' אֱלֹהִים אֶרֶץ וְשָׁמַיִם".

(בראשית ב, ד)

לעומת תהליך הבריאה הרוחנית, שבה קדמו שמים לארץ, בתהליך העשייה החומרית קדמה ארץ לשמים. זו היא התמונה המהופכת, עליה אנו מצביעים. זוהי גם דעת חכמים במדרש, שהכריעו בין שיטת בית שמאי לשיטת בית הלל בשאלה, מי קדם למי:

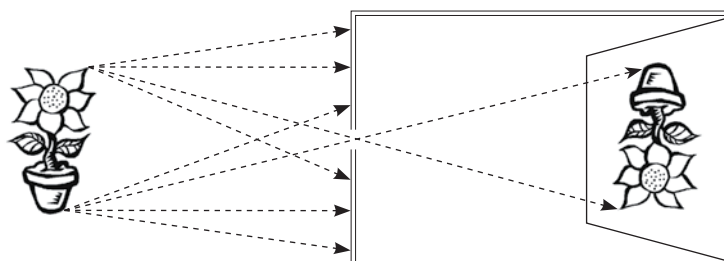
"רבי יוחנן בשם חכמים אמר: ל'בריאה' שמים קדמו ול'שכלול' הארץ קדמה".

(בראשית רבה א, טו)

בכדי להבין טוב יותר את האמור לעיל, נוסיף ונאמר, כי כל מעבר בנקודת הצמצום (שהיא חריר קטן) יוצר תמונה מהופכת.

נדגים זאת באמצעות מצלמה או אישון העין. ידוע הוא, כי קרני אור העוברים דרך חריר קטן, יוצרים תמונה מהופכת על המסך או על רשתית העין.

נתבונן בתמונה הבאה:

מול קופסה סגורה ניצב עציץ. במרכז הדופן הקדמי של הקופסה ישנו חריר קטן. קרני האור מן השמש מכים בעציץ וממנו מתפשטים חזרה לכל עבר. מכל קרני האור שמחזיר **ראש העציץ**, רק קרן אחת מצליחה לחדור דרך החריר שבמרכז הדופן לתוך הקופסה, אל עבר קצהו התחתון של המסך האחורי. במקום זה מתקבלת תמונת ראש העציץ.

כמו כן, **מבסיס העציץ** חודרת רק קרן אחת דרך אותו חריר, ופוגעת בקצהו העליון של המסך האחורי. באופן דומה, מכל מקום בעציץ תחדור רק קרן אחת אל תוך הקופסה. התוצאה המתקבלת על המסך היא תמונה מהופכת של העציץ.

תיאור זה מבוסס על העובדה שקרני האור מתפשטים בקווים ישרים.

נשוב אל הבריאה והעשייה.

כדי שעולם הבריאה יוכל לחדור אל עולם העשייה, הוא חייב להצטמצם דרך חריר קטנטן שבו כמובן התמונה מתהפכת.

■ משה רבנו ובצלאל

הבנה זאת חושפת בפנינו דו־שיח מהותי שהתנהל בין משה רבנו לבין בצלאל בן אורי, כפי שמתארת הגמרא במסכת ברכות:

”אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: **בצלאל** על שם חכמתו נקרא. בשעה שאמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: לך אמור לו לבצלאל עשה לי **משכן**, **ארון וכלים**, הלך משה והפך, ואמר לו: עשה **ארון וכלים ומשכן**. אמר לו: משה רבנו, מנהגו של עולם - אדם בונה בית ואחר כך מכניס לתוכו כלים,

ואתה אומר: עשה לי ארון וכלים ומשכן! כלים שאני עושה - להיכן אכניסם?
שמא כך אמר לך הקדוש ברוך הוא: עשה משכן ארון וכלים.
אמר לו: שמא בצל אל-היית וידעת!".

(ברכות נה.)

נבאר את השתלשלות הדו שיח על פי הפסוקים והפרשיות. למעשה, תיאור זה משקף את הסתירה בין ציווי ה' בפרשת תרומה לבין הציווי בפרשת כי תשא. בפרשת **תרומה**, שהיא קודמת לפרשת כי תשא, הקב"ה מצווה את משה תחילה על ארון הברית וכלי המשכן, ורק אח"כ מצווה על המשכן עצמו:

"וַעֲשׂוּ אֲרוֹן עֲצֵי שִׁטִּים..."

(שמות כה, י)

"וַעֲשִׂיתָ שֻׁלְחָן..."

(שם, פסוק כג)

"וַעֲשִׂיתָ מִנְרֵת זָהָב טְהוֹר..."

(שם, פסוק לא)

ולבסוף:

"וְאֵת הַמִּשְׁכָּן תַּעֲשֶׂה..."

(שם כו, א)

לעומת זאת, בפרשת כי תשא סדר הציווי הוא במהופך:

"רְאֵה קָרָאתִי בְשֵׁם בְּצַלְאֵל בֶּן אֹנִי בֶן חוּר לְמִטָּה יְהוּדָה".

(שמות לא, ב)

"וְאֲנִי הִנֵּה נֹתְתִי אֹתוֹ אֶת אֶהֱלִיאֵב בֶּן אַחִיסָמֶךְ לְמִטָּה דָן... וְעָשׂוּ אֵת כָּל אֲשֶׁר צִוִּיתֶךָ".

(שם, פסוק ו)

"אֵת אֶהֱל מוֹעֵד וְאֵת הָאָרוֹן לְעֵדוֹת... וְאֵת כָּל כְּלֵי הָאֹהֶל".

(שם, פסוק ז)

קודם אוהל מועד שהוא המשכן, ואחר כך הארון והכלים.

כוונת הקב"ה הייתה לרמוז למשה: הסדר שבו הקדמתי את הארון למשכן (בפרשת תרומה), הוא רק לאוזניך - משה, אך באוזני בצלאל וחבריו בוני המשכן, אנא הקדם את המשכן לפני הארון.

בעולמו של משה שהוא העולם הרוחני, ה' הוא מקומו של עולם, ומכאן הכינוי "המקום ברוך הוא". ארון הברית המייצג את דבר ה', הוא המקום שעליו יתנשא המשכן; הווי אומר, ארון הברית הוא קיומו של המשכן ונשמתו.

אך בעולמם של בוני המשכן שהוא העולם החומרי, המשכן הוא הבית שלתוכו יוכנס הארון, ולכן עליו להיות מוכן לפני עשיית הארון. משום כך, כשנצטווה משה

בפרשת כי תשא על מינוי בצלאל ואהליאב עם חכמי הלב העושים את מלאכת הקודש, התהפך הסדר והוקדם המשכן לארון.

הגמרא מבינה שמשה חשב שגם בצלאל הוא ברמה הרוחנית שלו, ולכן גם אליו מתכוון ה' להורות על פי הסדר הראשון שמשה קיבל מה', דהיינו הארון תחילה.

באותו הקשר נזכיר את התפילה שאמר משה רבנו בשעת עשיית המשכן:

”תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה אִישׁ הָאֵל־לְהִים, ה' מֵעוֹן אַתָּה הֵייתָ לָנוּ בְּדַר וְדַר.

בְּטָרֵם הָרִים יָלְדוּ וַתְּחַוֵּל אֶרֶץ וַתִּבֵּל, וּמֵעוֹלָם עַד עוֹלָם אַתָּה אֵל־ל'.” (תהילים ז, א-ב)

כלומר, לא המשכן הוא המעון שלך, אלא אתה הוא המעון שלנו. אתה קדמת לעולם ואתה נושא אותו עליך.

אך מנגד, בצלאל, אָמֵן בחסד עליון, איש המעשה, שואל: אם אבנה תחילה את הארון, להיכן אכניסנו?

משה מבין שהסדר המקדים את המשכן לכלים הוא לא רק לחכמי הלב אלא גם לבצלאל ואהליאב עצמם, כפי שהוא נראה מתוך הפרשה שצוטטה לעיל (שמות לא, ב-ז).

זהו פירוש – **”בְּצַל אֵל־הֵייתָ”**; כלומר, לא ב'אור' (העולם הרוחני), אלא ב'צל' (העולם המעשי).

מתוך תובנה זו, כאשר מקהיל משה רבנו את העם ומוביל את הציווי המעשי, הוא מקדים את המשכן:

”וְכָל חֶכֶם לֵב בְּכֶם יָבִאוּ וַיַּעֲשׂוּ... אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶת אֹהֶלוֹ... אֶת הָאָרֶץ וְאֶת בְּדִיו...”.

(שמות לה, י-יג)

אמנם עדיין לא ברור, מניין שואבת הגמרא ידיעה זו, שבציווי משה לבצלאל פתח בארון תחילה ולבסוף במשכן? הרי זה לא כתוב במפורש בתורה!

נוכל למצוא רָמֵז לדבר בסדרן המתהפך של שלושת הנושאים המרכזיים, זה אחר זה. נציג תחילה את סדר הנושאים, כפי שמצָוָה ה' למשה בפרשת כי תשא:

1. **מינוי בצלאל** – ”רְאֵה קָרָאתִי בְשֵׁם בְּצַלְאֵל...” (שמות לא, ב)

2. **בניית המשכן** – ”אֶת אֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת הָאָרֶץ לְעֵדוֹת...” (שם, פסוק ז)

3. **מצוות השבת** – ”...אֶךְ אֶת שַׁבְּתֹתַי תִּשְׁמְרוּ...” (שם, פסוק יג)

בפרשת ויקהל מעביר משה ציווים אלה לבני ישראל, אך בסדר מהופך:

1. מצוות השבת –

”שִׁשִּׁית יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלָאכָה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִהְיֶה לָּכֶם קֹדֶשׁ...” (שמות לה, ב)

2. בניית המשכן –

”וְכָל חָכֵם לֵב בְּכֶם יָבֹאוּ וַיַּעֲשׂוּ... אֶת הַמִּשְׁכָּן... אֶת הָאֲרֹן...” (שם, פסוקים י-יב)

3. מינוי בצלאל –

”וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רְאוּ קָרָא ה' בְּשֵׁם בְּצַלְאֵל בֶּן אוּרִי...” (שם, פסוק ל)

רואים מכאן שְׁמֵשֶׁה מקדים את העולם הרוחני שהוא מצוות השבת לפני ציווי על בניית המשכן ולפני הציווי על מינוי המפקחים הראשיים על העבודה.

■ אילפא ורבי יוחנן

במרכזה של כל עין אנושית קיים אישון, שהוא צמצם המתכווץ ומתרחב באופן אוטומטי על פי כמות האור הפוגעת בעין. באור יום כשכמות האור גדולה, האישון מתכווץ. בערב ובלילה כשכמות האור קטנה, האישון מתרחב. על פי כללי התפשטות קווי האור הפוגעים בעצמים חיצוניים וחוזרים אל העין, התמונה המתקבלת ברשתית העין היא מהופכת, אך המוח יודע להפוך שוב את התמונה ולהעמידה כשהיא ישרה.

תינוק שעדיין לא למד להכיר את כללי המציאות, רואה הכול הפוך.

מה קורה כאשר אנחנו קוראים מסמך, ספר או אפילו סתם סיפור? הרושם שעושה עלינו סוף הסיפור גובר על הרושם הראשוני. עם זאת, היות ואנו יודעים שאין זה נכון בהכרח, אנו מחזירים את ההבנה האמיתית לתודעתנו באמצעות ניתוח שכלי. לעומת זאת, הצעירים שעדיין לא למדו לנתח נכון את הסיפור, עלולים להיות שבויים בסופו של הסיפור ועלולים לקלוט מִסָּר הפוך.

נדגים זאת באמצעות סיפור מופלא, המובא בגמרא במסכת תענית, על שני חברים מגדולי התלמידים בבית מדרשו של רבי ינאי.

אֵילְפָא וְרַבִּי יוֹחָנָן הָיוּ עוֹסְקִים בְּתוֹרָה, הִיְתָה לָהֶם הַשְּׁעָה דְחֻיקָה הַרְבֵּה. אָמְרוּ: גַּלְיָה וְנַעֲסָק בְּסַחֲרָה, וְנִקְיִים בְּעַצְמֵנוּ “אֶפְסָ כִּי לֹא יִהְיֶה בָּךְ אֲבִיוֹן”. הָלְכוּ וַיָּשׁוּבוּ תַּחַת כְּתֵל רְעוּעַ וְאָכְלוּ. בָּאוּ שְׁנֵי מְלָאכֵי הַשָּׂרָת. שָׁמַע רַבִּי יוֹחָנָן אֶחָד אוֹמֵר

לְחִבְרוֹ: נִפְּיל עֲלֵיהֶם אֶת הַכֶּתֶל וְנִהְרָגִם, שְׁמַנִּיחִים חַיֵּי עוֹלָם וְעוֹסְקִים בְּחַיֵּי שְׁעָה. אָמַר לוֹ חִבְרוֹ: הִנֵּחַ לָהֶם, יֵשׁ בָּהֶם אֶחָד שֶׁהִשְׁעָה עוֹמְדָת לּוֹ. רַבִּי יוֹחָנָן שָׁמַע, אֵילֶפָא לֹא שָׁמַע. אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹחָנָן לְאֵילֶפָא: שְׁמַעְתָּ דְּבַר? אָמַר לוֹ: לֹא. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מִשְׁשִׁמַּעְתִּי אָנִי וְאֵילֶפָא לֹא שָׁמַע, מִכְּלָל, שְׁלִי עוֹמְדָת הַשְׁעָה. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אֶחְזוֹר וְאֶקְיָם בְּנַפְשִׁי "כִּי לֹא יַחְדַּל אָבִיוֹן מִקְרַב הָאָרֶץ". רַבִּי יוֹחָנָן חָזַר, אֵילֶפָא לֹא חָזַר.

עַד שֶׁבָּא אֵילֶפָא מֶלֶךְ רַבִּי יוֹחָנָן. אָמְרוּ לוֹ: אַלֹּה הָיִיתָ יוֹשֵׁב וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה, לֹא הָיִיתָ מוֹלֵךְ אֶתָּה? הֲלָךְ וְנִתְּלָה בַּתְּרֵן הַסְּפִינָה וְאָמַר: אִם יֵשׁ שִׁישְׁאֲלָנִי דְּבַר בְּמִשְׁנַת רַבִּי חֵיָא וְרַבִּי אוֹשְׁעִיָא וְלֹא אֶפְשָׁט לוֹ מִמִּשְׁנַתְנוּ - אָנִי נוֹפֵל מִתְּרֵן הַסְּפִינָה וְטוֹבֵעַ. הֲגִיעַ זְקֵן אֶחָד, שָׁנָה לָהֶם בְּרִיתָא: "הָאוֹמֵר תִּנּוּ שְׁקָל לְבַנִּי בְּשַׁבַּת (שְׁבוּעַ), וְהָן רְאוּיִין לְתַת לָהֶם סְלַע - נוֹתְנִין לָהֶם סְלַע. וְאִם אָמַר אֵל תִּתְּנוּ לָהֶם אֶלֶּא שְׁקָל - אֵין נוֹתְנִין לָהֶם אֶלֶּא שְׁקָל...".

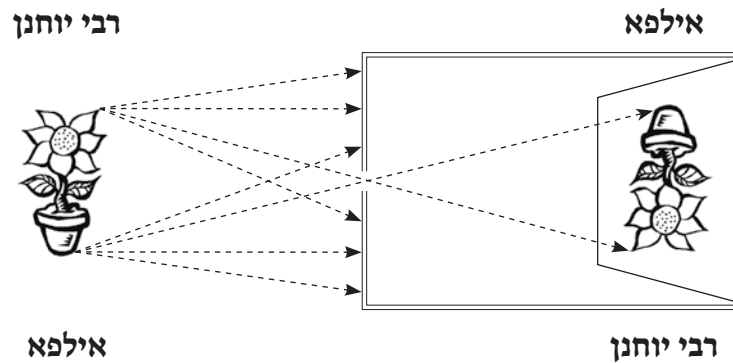
בְּרִיתָא זוֹ כְּדַעַת מִי?! - (הַשֵּׁיב אֵילֶפָא וְאָמַר) רַבִּי מֵאִיר הוּא, שְׁאָמַר: מְצֻרָה לְקַיָּם דְּבְרֵי הַיָּמָת. (עַל פִּי תַעֲנִית כֹּא)

כלומר, אילפא ידע להשיב על שאלת הזקן.

אם נשאל תלמיד צעיר, מהו המסר שהגמרא משדרת לנו? הוא עלול להשיב כך: מכאן רואים, שגם אם עוזבים את הלימוד לצורך פרנסה אפשר שלא לשכוח דבר. הרֶאָיָה היא, שאילפא לא שכח את תלמודו והשיב כהלכה לאותו זקן על שאלתו. התלמיד הצעיר יחשוב כך, מפני שסוף הסיפור עושה עליו את הרושם החזק. אולם ניתוח שכלי של הבנה בוגרת יאמר בדיוק את ההיפך. המסר של הגמרא הוא, שיכולתו של אדם לשרוד גם בתנאים קשים היא המבחן לגדלות אמיתית. הרֶאָיָה היא מרבי יוחנן, שהתאמץ לחזור וללמוד גם בעוני ובחוסר כל, ובזכות כך זכה בסופו של דבר, לעמוד בראש חכמי ארץ ישראל.

נשוב ונראה כאן את תמונת העציץ שראינו לעיל, בתוספת מחשבת הצעיר וראיית הבוגר (מחשבת הצעיר היא התמונה המתקבלת בקופסה).

■ בבל וארץ ישראל

נתעמק קצת יותר בסיפור זה, ונגלה אוצרות חדשים.

בשעה שישבו ולמדו בבית המדרש, מכרו אילפא ורבי יוחנן את כל נכסיהם בכדי לכלכל את עצמם. הסיפור על רבי יוחנן שמכר את נכסיו בשביל ללמוד תורה, ידוע ומופיע בכמה מדרשי חז"ל.

האירוע שראינו לעיל מתרחש כאשר לא נשארו לאילפא ולרבי יוחנן עוד נכסים למכור. תמצית המסר העולה מן הסיפור היא, שמי שמצליח ללמוד רק כאשר יש לו ממה להתפרנס, זהו – 'יש מִיש'. אולם גדול ממנו המצליח ללמוד גם כשאין לו ממה להתפרנס. זה ייקרא 'יש מאין'.

אילפא, מייצג את 'יש מִיש'. לכן, כל ההוכחה שהוא תלמיד חכם מתמקדת בכך שהוא יודע למצוא מקור להלכה כתובה ומפורשת, כפי שמופיע בסוף הסיפור. אין די בכך כדי להתמנות לראש חכמי ארץ ישראל.

רבי יוחנן לעומתו מייצג את 'יש מאין'. הוא יודע להבין דבר מתוך דבר ולגלות את מה שלא ניתן לראות במבט ראשון. זו התכונה הנדרשת לחכמת ארץ ישראל. כראיה לדבר, נציג כאן קטע מן התלמוד הירושלמי (בתרגום כללי):

"רבי חייא בר אבא מצא מקור במשנה לדברי רבי יוחנן. אמר לו רבי יוחנן בחיוך: בְּבִלְי! (חכם העולה מבבל) אם לא הייתי מרים לך את שבר הַקָּרֶס, האם היית מגלה את המרגלית שתחתיה?"

(ירושלמי מעשרות, פרק ה' הלכה ג')

כלומר, לולי דברי רבי יוחנן לא היה ניתן לדלות את תוכן דבריו מתוך המשנה. רק אחרי שהוא גילה את חידושו אפשר היה לראות זאת במשנה.

האמירה הזו "בְּבִלִי", מבטאת את כעסם של חכמי ארץ ישראל על חכמי בבל, שלא עלו לארץ בזמן בניין בית המקדש השני בימי עזרא (ראה דברי ריש לקיש במסכת יומא ט:).

בעיני חכמי ארץ ישראל, די היה שחכמי בבל יִשְׁמְרוּ את התורה כפי שהיא. לעומת זאת, את הזכות והיכולת לחדש דברי תורה, שהם עומק הכתוב, שמרו לחכמי ארץ ישראל בלבד, כי רק בארץ ישראל מתגלה השכינה המסייעת לכוון לעומק דעת התורה, כדברי הכתוב:

"...כִּי מִצִּיּוֹן תֵּצֵא תוֹרָה וְדִבֶּר ה' מִירוּשָׁלַם".

(ישעיהו ב, ג)

מסר זה עולה מן הסיפור הבא:

"כשריד חנינא בן אחי רבי יהושע לגולה, היה מעבר שנים וקובע חדשים בחוצה לארץ. שגרו אחריו (חכמי ארץ ישראל) שני תלמידי חכמים, את רבי יוסי בן כיפר ובן בנו של זכריה בן קבוטל. כיוון שראה אותם אמר להם: למה באתם? אמרו לו: ללמוד תורה באנו. הכריז עליהם: אנשים הללו גדולי הדור הם, ואבותיהם שמשו בבית המקדש, כאותה ששנינו 'זכריה בן קבוטל אומר: פעמים הרבה קראתי לפניו בספר דניאל' (לפני הכהן הגדול בליל יום הכיפורים).

התחיל הוא מטמא והם מטהרים, הוא אוסר והם מתירים. הכריז עליהם: אנשים הללו של שָׁוָא הם, של תהו הם. אמרו לו: כבר בנית ואין אתה יכול לסתור, כבר גדרת ואין אתה יכול לפרוץ.

אמר להם: מפני מה אני מטמא ואתם מטהרים, אני אוסר ואתם מתירים? אמרו לו: מפני שאתה מעבר שנים וקובע חדשים בחוץ לארץ. אמר להם: והלוא עקיבא בן יוסף (רבי עקיבא) היה מעבר שנים וקובע חדשים בחוץ לארץ? אמרו לו: הנח רבי עקיבא, שלא הניח כמותו בארץ ישראל. אמר להם: אף אני לא הנחתי כמותי בארץ ישראל! אמרו לו: גדיים שהנחת נעשו תישישים בעלי קרניים, והם שגרונו אצלך, וכך אמרו לנו: לכו ואמרו לו בשמנו: אם שומע - מוטב, ואם לאו - יהא בנידוי...

וכל כך למה? משום שנאמר: 'כִּי מִצִּיּוֹן תֵּצֵא תוֹרָה וְדִבֶּר ה' מִירוּשָׁלַם'."

(ברכות סג)

קידוש החודש ועיבור השנה מיוחדים למקום בו שורה השכינה, הווי אומר – ארץ ישראל.

זה מסביר מדוע כאשר התחבטו חכמי בבל בשאלה את מי למנות בראשם, האם להעדיף את רבה בר נחמני שהיה חריף מאוד ודומה לעוקר הרים בחריפותו, או את רב יוסף שהיה בקי בכל התורה כהר סיני, הִנְחוּ אותם חכמי ארץ ישראל באופן הבא:

”שלחו להתם (לשם, לארץ ישראל, שהיא מערבית לבבל): ‘סיני’ וְעוֹקֵר הַרִים’ איזה מהם קודם?

שלחו להו (שלחו להם מארץ ישראל): סיני קודם, שהכל צריכין למרי חטיא”.

(ברכות סד.)

כלומר, די לה לבבל בשימור התורה כנתינתה מהר סיני. לא כן יכולת החידושים האמיתיים השמורה לחכמי ארץ ישראל בזכות ישיבתם במקום השכינה, הנבואה ורוח הקודש.

